

15.1.2012

Samapalkkaisuusohjelman asiantuntijaryhmän kokous

Aika	Perjantai 23.11.2012 klo 8.15 -10.00
Paikka	Sosiaali- ja terveysministeriö Meritullinkatu 8, kh D 368 (STM: n päätalo)
Osallistujat	Varapuheenjohtaja Kelhä Minna, OKM puheenjohtaja klo.9.25 asti Viitamaa-Tervonen Outi, STM puheenjohtaja klo.10.08 asti Arkio Tarja, Akava ry Bergholm Tapio, SAK Happonen Mika, VTML Hirsimäki Pauliina, Kirkon työmarkkinalaitos Kare Anna, VTML Lahermaa Anja, STTK Martikainen Riitta, STM klo 10.08 asti McAteer Mari-Elina, STM Sajavaara Anu, EK Kola Emma-Julia, STM sihteeri

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo. 8.18. Uusi varajäsen Anna Kare esittäytyi ja käytiin läsnäolijoiden esittelykierros.

2 Kokouksen läsnäolijoiden toteaminen

Todettiin kokouksen läsnäolijat.

3 Kokouksen asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen asialista.

4 Edellisen kokouksen pöytäkirjan tarkistaminen, liite: pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

5 Hallitusohjelman hanke Työelämän rakennemuutokset ja niiden vaikutukset, liite 1: rakennemuutoshankkeen tutkimussuunnitelma

Outi Viitamaa-Tervonen esitteli tutkimussuunnitelmaa ja totesi, että rakennemuutoshanketta käsiteltiin myös viime kokouksessa Niilo Hakosen esittelemänä. Rakennemuutoshanke perustuu hallitusohjelmaan ja sitä on valmisteltu samapalkkaisuusohjelman toimenpiteiden täsmentämiseksi.

Hankkeen tarkoitus on selvittää mitä työmarkkinoiden osa-alueita samapalkkaisuusohjelman kannalta on katveessa ja selvittämättä. Lisäksi tutkitaan miten rakennemuutosta voitaisiin ennakoida ja mikä on sen vaikutus

palkkaeroihin. Työelämän rakennemuutokseen lukeutuvat työpaikkojen väheneminen ja toimialamuutos, jossa tehtävä- ja ammattirakenteet muuttuvat. Rakennemuutoksen seurauksena näyttäisi olevan, että perinteiset naistyöt työllistävät tulevaisuudessa enemmän ja perinteiset miesammatit ovat vähenemässä.

Tutkimuksen sisältö on jaettu kahteen osahankkeeseen: ensimmäinen käsittelee varsinaista rakennemuutosta ja toinen naisten ja miesten työuria. Ensimmäisessä osahankkeessa tarkastellaan palkkakehitystä ja tasa-ammattien tilaa Suomessa ja eri alojen sisällä. Lopputuloksena esitetään havaintoja ammattien mies- ja naisvaltaisuuden merkityksestä samapalkkaisuuteen ja arvioidaan rakennemuutoksen vaikutusta sukupuolten palkkaeroon.

Naisten ja miesten työurien eriytymistä tarkastelevassa osassa tehdään tutkimusosion lisäksi laadulliseen aineistoon perustuva osio. Tässä osiossa painotetaan erityisesti naisten ja miesten työurien eriytymisen syitä, miten naiset ja miehet valikoituvat eri tehtäviin sekä sitä, miten valikoitumisprosessiin voi vaikuttaa ja miten organisaatio voi tukea urakehitystä eri sukupuolten osalta. Naisten ja miesten työuria tutkitaan myös tilastollisen aineiston valossa.

Hankkeen valmistelu jatkuu virkamiestyönä ja se kilpailutetaan.

Keskusteltiin asiasta:

Keskustelussa tuli ilmi, että rakennemuutoshankkeella on yhtymäkohtia mm. käynnistyvään NaisUrat -ESR - hankkeeseen. Todettiin, että saman viitekehyksen omaavia hankkeita tulisi kannustaa vuoropuheluun esim. järjestämällä keskustelutilaisuus. Ehdotettiin, että samapalkkaisuusryhmä voisi koota yhteen asiantuntijoita ja järjestää yhteisen keskustelutilaisuuden. Asiantuntijaryhmä voisi myös itse toimia jonkinlaisena tukena hankkeen aloitusvaiheessa.

Hankkeesta saatavaa uutta tietoa pidettiin samapalkkaisuusohjelman kannalta hyvänä profiilin nostona. Ehdotettiin, että tutkimuksessa tulisi tarkastella samoja ihmisiä ja heidän työuransa etenemistä.

Keskusteltiin tutkimuksen tekemisen tavasta ja - tutkimusmenetelmistä. Todettiin, että tätä hanketta ei haluta etukäteen rajata liian tarkasti tai tutkimustapaa määritellä sillä muuten se rajoittaa mahdollisten hakijoiden määrää. Tutkimuslaitos saa itse esittää millä tavalla näkisi parhaaksi tutkia asiaa.

Tuli esiin, että naisuria ja palkkausta on tutkittu teknologiateollisuudessa. Tutkimuksessa ilmeni, että osa naisten ja miesten urien eriytymistä pystytään selittämään eri mitattavilla muuttujilla, mutta jäljelle jää myös selittämätön osuus. Tämän vuoksi laadulliseen osioon tulisi ottaa sosiologista näkökulmaa ja pureutua yritys- ja työpaikkatasolle esim. tapaustutkimuksen muodossa. Todettiin, että työpaikkakulttuurin merkitystä voi olla vaikea selvittää, mutta myös organisaatiotutkimusta ja HR-puolta voisi ottaa mukaan tutkimukseen.

Puheenjohtaja totesi, että mikäli tutkimushankkeilla löytyy halukkuutta ajatustenvaihtoon, niin keskustelutilaisuuden voisi järjestää. Todettiin, että rakennemuutoshankkeen valmistelu jatkuu.

6 Työelämän segregaatian purkaminen, työelämän vetovoimaisuuden lisääminen epätyypillisillä aloilla ja naisten työurien parantaminen, liite 2: segregaatian purkamistoimet ja tilannekatsaus

Mari-Elina esitteli segregaatian purkamiseen liittyvän muistion. Tilastoissa seurataan tasa-ammattilukua, josta löytyy vertailutieto vuosilta 2004, 2008 ja 2010. Käytännössä työmarkkinoiden segregatio ei ole lieventynyt.

Alojen segregoitumisen lieventämiseen liittyviin tavoitteisiin on pyritty mm. yhteisten keskustelutilaisuuksien kautta. Samapalkkaisuusohjelma on ollut aktiivinen ja yrittänyt saada segregaatian lieventämispyrkimykset osaksi OKM:n koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelmaa. Naisurat- ja rakennemuutoshanke omilta osiltaan tukevat segregaatian lieventämispyrkimyksiä. Hyviä käytäntöjä on noussut myös aiemmista hankkeista kuten Voimaa hoivaan- ja Virinä -hanke. TEM on koonnut hyviä käytäntöjä oppaaseen, joka ilmestyi kesällä.

Nyt tulisi yhdessä pohtia, mitä tavoitteiden eteen voitaisiin tehdä ja miten työmarkkinaosapuolet voisivat omalta osaltaan lähteä tukemaan työelämässä epätyypillisille aloille suuntautumista ja suuntautuneista.

Keskusteltiin asiasta:

EK: Valtava- ja Voimaa hoivaan -hankkeilla vaikutetaan jo opintojen sisältöihin, mutta opetuspuoli pitäisi saada mukaan, jotta hyvät käytännöt saataisiin integroitua perustyöhön. Metalliala ja metsäteollisuus tekevät työtä naisten osuuden lisäämiseksi. Liikennealan hankkeessa WISE (Women Employment in Urban Public Transport Sector) pyrittiin motivoimaan naisia miesvaltaiselle alalle (Linkki projektiaineistoon: <http://www.wise-project.net/pages/index1.html>). Erityisesti naisille tarkoitetun koulutuksen järjestämisestä käytävään keskusteluun pitäisi saada mukaan myös TAS ja opetuspuoli.

SAK: OKM:n ja OPH:n tavoitteisiin tulisi saada segregaatianpurkamisen näkökulmaa sillä sukupuolineutraali koulutus ei toteudu, jos keskustellaan sukupuolispesifistä koulutuksesta.

Akava: Asenneilmapiiriä tulisi muuttaa julkisen keskustelun kautta. Akava:n opiskelijat järjestävät kouluihin kiertueita, joiden kautta voitaisiin levittää segregaatianpurkuajatusta. Voimavarat kannattaa suunnata koulutuksen valintavaiheisiin mm. niin, että nuoria rohkaistaan epätyypillisiin valintoihin.

STTK: Pääpaino tulee suunnata siihen vaiheeseen, jossa koulutusvalinnat tehdään, muuten toimenpiteet ovat myöhässä. Liittojen yhteiset toimet asiassa ovat tarpeellisia.

Puheenjohtaja totesi, että yleinen asenne vaikuttaa paljon poikien opiskelu- ja ammatinvalintaan. Nuoret nappaavat herkästi työelämästä tulevat negatiiviset viestit. Pohdittiin stereotyyppiset roolimallit -hankkeen tämän hetkistä tilaa.

Epätyypillisiä ammatinvalintoja tulisi tarkastella laajemmin. Todettiin, että olisi tärkeää miettiä miten vähemmistösukupuoli saadaan kiinnostumaan epätyypillisestä alasta, pysymään alalla ja etenemään alalla. Rajavartiolaitos on tästä positiivinen esimerkki. Kyproksen EU-puheenjohtajuuskonferenssissa virisi hyviä vinkkejä mm. etenemiskysymykseen.

Työelämän segregaatian purkamista ei kuitenkaan voida jättää pelkästään ennakoivan työn harteille. Ohjelma tekee yhteenvedon liittojen tämän hetkisistä ja suunnitelluista segregaatian purkamistoimista. Mari-Elinalle lähetetään kootusti omia ja yhteistyöhankkeita, jotta saadaan ajantasainen yhteenvedo asiasta.

7 Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman tilanne, liite 3: toimenpideohjelman tilanne

Hallitusohjelman stereotypiahankkeen käynnistyksestä ei ole ajankohtaista tietoa. Siitä ei ollut mainintaa toimenpideohjelman kuulemisversiossa.

Toimenpideohjelman lopullinen raportti jätetään 3.12. ja raportista tehdään Valtioneuvoston periaatepäätös alkuvuoden puolella. Toimenpideohjelmaan on tulossa vielä yksi lausuntokierros, ja samapalkkaisuusohjelma jättää lausuntonsa asiaan. Raportissa on 35 toimenpide-esitystä.

Ehdotettiin, että kun uusi lausuntokierros pyörähtää käyntiin niin pyritään nostamaan samapalkkaisuusohjelman lausuntoon vahvasti yhteinen tulokulma. Yhteisen näkökulman muodostamista varten saatetaan tarvita liittojen koulutusasiantuntijoita mukaan ja tässä tapauksessa tulisi pitää yhteinen palaveri. Todettiin, että aikataulu saattaa muodostua ongelmaksi sillä ajankohdaksi muodostunee joulun alusviikot. Helpoin lähestymiskulma olisi muodostaa lausunto samapalkkaisuusohjelman tavoitteiden kautta.

8 Kyproksen EU -puheenjohtajuus konferenssin ”Tackling the pay gap” -terveiset – osanottajien tuliaisets samapalkkaisuusohjelman kehittämiseksi

Mika Happonen, Anu Sajavaara ja Tapio Bergholm kertoivat Kyproksen konferenssin annista. Konferenssin neljä pääteemaa olivat ammatillinen segregatio, työn luokittelu ja työnvaativuuden arviointi, tes-neuvottelut ja samapalkkaisuus sekä pakotteet ja sanktiot. Segregaation osalta todettiin, että on puhuttava molempien sukupuolien sijoittumisesta ammatteihin. Tasapuolista urakehitystä voidaan yrityksissä tukea määrätietoisella henkilöstöpolitiikalla ja rekrytointikäytäntöjä kehittämällä.

Konferenssissa keskusteltiin myös mm. työmarkkinatoimijoiden ja toisaalta lainsäätäjien mahdollisuuksista samapalkkaisuuden edistämisessä. Ruotsin edustajan mukaan heillä työehtosopimuksin on vaikea päästä eteenpäin sukupuolten palkkaerojen pienentämisessä.

Leaking pipeline -käsitteen mukaan osa inhimillisistä kyvyistä jää hyödyntämättä kun lähinnä vain miehet päätyvät huipputehtäviin. Ryhmätöissä tuli esille, että palkkatasa-arvolla ja naisten työllisyysasteella on kytköksiä.

Joissain maissa, esimerkiksi Maltalla, naisten työllisyysaste on EU-maiden pienempiä ja myös palkkaero on yksi pienimmistä.

Muut asiat

TASY:ltä ja samapalkkaisuusohjelmasta toivottiin kommentteja kotihoidon tukeen liittyen.

Mari-Elina kertoi, että Tilastokeskuksesta on saatu uusia työmarkkinatilannetta kuvaavia lukuja; työllisyysaste, työuraodotetiedot ja vanhempainvapaatiedot. Ansiotasoindeksin laskentatapa on uudistettu lokakuun puolesta välistä alkaen, mikä vaikuttaa samapalkkaisuusohjelman päätavoitteen seurantamittariin. Päivitetty seurantamatriisi toimitetaan asiantuntijaryhmälle sähköisesti. Keskustelussa tuli esille, että osa tilastotiedoista on ennakkotietoja, joista osa on arvioihin perustuvia ja osa lopullisia tietoja. Olisi parempi, ettei arvioita käytettäisi vaan mieluummin lopullisia lukuja.

Johtoryhmä kokoontuu ensi viikolla 30.11.2012

9 Kokouksen päättäminen

Outi Viitamaa-Tervonen päätti kokouksen puheenjohtajan sijaisena klo.10.08.

JAKELU

